

Inremarknadsguide

för myndigheter

Kommerskollegium är Sveriges myndighet för utrikeshandel, EU:s inre marknad och handelspolitik. Vår uppgift är att förbättra möjligheterna för internationell handel med utgångspunkt i öppenhet, klara spelregler och fri rörlighet på EU:s inre marknad.

Målet för vårt arbete är att bidra till en väl fungerande inre marknad, en extern handelspolitik i EU som bygger på frihandel samt ett öppet och starkt multilateralt handelssystem.

Vi förser regeringen med beslutsunderlag, utredningar och yttranden samt deltar i internationella möten och förhandlingar.

Kommerskollegiums Solvitcenter hjälper företag och privatpersoner som stöter på problem med den fria rörligheten.

Vi är också värd för flera nätverk med näringslivsorganisationer och myndigheter som syftar till att utveckla förutsättningarna för handeln.

I vår roll som handelsmyndighet ingår dessutom att ge stöd till utvecklingsländer genom handelsrelaterat utvecklingssamarbete. Det sker bland annat genom kontaktpunkten Open Trade Gate Sweden som bistår exportörer från utvecklingsländer i deras handel med Sverige och EU.

Med våra utredningar och rapporter vill vi öka kunskapen om handelns betydelse för samhällsekonomin och för en global hållbar utveckling.

www.kommers.se

Förord

Sedan Sverige gick med i EU och blev en del av EU:s inre marknad har de fyra friheterna, fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital, blivit en självklarhet. EU-medlemskapet har bland annat underlättat för studier och arbete i andra länder, för svenska företag att expandera utanför landets gränser och för svenska konsumenter att köpa varor från hela EU.

I denna guide tar vi upp de grundläggande rättsprinciper och centrala bestämmelser som tillkommit för att förverkliga den inre marknaden. Guiden riktar sig till dig som exempelvis utövar tillsyn, utformar föreskrifter eller arbetar med policyfrågor.

Sveriges myndigheter spelar en avgörande roll i arbetet med att förverkliga den inre marknaden och att skapa de förutsättningar som krävs för att de fyra friheterna ska fungera. Vi hoppas denna guide kan vara ett stöd i myndigheternas tillämpning av inre marknadsregelverket. Kommerskollegium står givetvis till förfogande om det skulle uppstå ytterligare frågor om den inre marknaden.

Stockholm, december 2019

Pernilla Trägårdh
Vikarierande generaldirektör
Kommerskollegium

Innehållsförteckning

1. En guide till EU:s inre marknad	5
2. När ska EU-rätten beaktas?	6
2.1 EU-rätt är en del av svensk rätt	6
2.2 Principen om EU-rättens företräde	6
2.3 Principen om lojalt samarbete	7
2.4 Även icke-bindande åtgärder kan beröras	7
2.5 Formella handläggningskrav kan påverkas av EU-rätten	8
3. EU-rättens uppbyggnad	9
3.1 Primär- och sekundärrätt	9
3.2 EU-domstolens praxis	9
3.3 Direkt effekt.....	10
3.4 Full- respektive minimiharmonisering.....	10
3.5 Vilka EU-regler ska tillämpas?	11
4. Den inre marknadens uppbyggnad	12
4.1 Checklista	12
4.2 EU-rättstestet	12
4.3 Principen om fri rörlighet.....	12
4.4 Undantagsmöjligheter	14

5. De fyra friheterna	16
5.1 Fri rörlighet för varor	16
5.2 Fri rörlighet för tjänster och rätten till fri etablering	19
5.3 Fri rörlighet för personer	22
5.4 Fri rörlighet för kapital.....	25
6. Kommunikations- och anmälningsskyldigheter	26
6.1 Gränsöverskridande informationsutbyte	26
6.2 Anmälan av tekniska före-skrifter för varor och e-tjänster	26
6.3 Kommunikation med berörda parter när en vara stoppas	29
6.4 Anmälan av krav på tjänsteverksamhet	29
6.5 Kontaktpunkt för tjänster	30
6.6 Anmälningar av nya datalokaliseringskrav.....	31
6.7 EU-rättsprövning i konsekvensutredningar	31
7. Offentlig upphandling.....	32
7.1 Svensk rätt och EU-rätt om offentlig upphandling	32
7.2 EU-rättsliga principer som styr offentlig upphandling	32
7.3 Även till synes objektiva krav kan strida mot EU-rätten	33
Standarder	34
Mer information.....	35

1 En guide till EU:s inre marknad

Den här guiden riktar sig till dig som arbetar på myndighet. Du kan använda guiden som en introduktion och vägledning till när och hur EU-rätten på inre marknadsområdet ska tillämpas inom myndigheters ansvarsområden. Guiden kan användas för att identifiera i vilka situationer EU-rätten ska beaktas och hur EU:s inre marknadsregelverk ska tillämpas i de situationerna. Guiden bör ses som en introduktion till EU:s inre marknad och de frågor som blir aktuella på flertalet myndigheter. De frågor som hanteras av landets myndigheter kan skilja sig åt så denna guide ska inte ses som heltäckande för alla EU-rättsliga frågor inom alla områden.

EU:s inre marknad är kärnan i dagens EU. På den inre marknaden ska varor, tjänster, personer och kapital kunna cirkulera fritt. För att den inre marknaden ska fungera krävs att länderna har ett gemensamt regelverk. Denna EU:s rättsgemenskap omfattar bland annat regler om tullfrihet, fri rörlighet samt konkurrensregler, som alla har påverkan på myndigheters verksamhet.

I den här guiden beskriver vi först i vilka situationer myndigheter behöver beakta EU-rätten (avsnitt 2). Därefter följer en genomgång av EU-rättens uppbyggnad som bland annat beskriver de olika EU-rättsakter som finns och hur vissa grundläggande principer inom EU-rätten ska tillämpas (avsnitt 3). I avsnitt 4 beskrivs de grundläggande principerna för den inre marknaden och i avsnitt 5 beskrivs närmare hur regleringen om fri rörlighet av varor, tjänster, personer och kapital påverkar myndigheterna. Därefter följer ett avsnitt om vissa kommunikations- och anmälningsförfaranden som myndigheter omfattas av (avsnitt 6). Avslutningsvis beskrivs hur EU-rättens bestämmelser kring offentlig upphandling (avsnitt 7) respektive standarder (avsnitt 8) är relevanta för myndigheter.

Vi hoppas du kommer få användning av guiden och att du får svar på flera av dina inre marknadsfrågor. Vi vill också passa på att nämna vår EU-helpdesk som finns tillgänglig för bland annat myndighetshandläggare dit det går att ställa EU-rättsliga frågor. Den är tillgänglig på 08-690 49 80 eller på euhelpdesk@kommers.se.

2 När ska EU-rätten beaktas?

2.1 EU-rätt är en del av svensk rätt

EU-rätten är en del av varje medlemsstats rättsordning. För svenska myndigheter innebär det att de utöver att ta hänsyn till nationella lagar och förordningar också ska beakta till EU-rätten. Varje enskild myndighet har, oberoende av lagstiftaren, regeringen eller andra myndigheter, ett eget ansvar för att EU-rätten följs och tillämpas på ett korrekt sätt. Att följa EU-rätten innebär exempelvis

- att bortse från en svensk regel (exempelvis lag, förordning eller föreskrift) som strider mot EU-rätten. En myndighet som upptäcker att en svensk rättsregel står i strid med EU-rätten är skyldig att åsidosätta den svenska regeln. Att följa svensk lag kan därför aldrig användas som motivering för en åtgärd som strider mot EU-rätten, och
- att se till att myndighetens egna åtgärder inte strider mot EU-rätten. Detta gäller för alla typer av myndighetsåtgärder och oavsett om en överordnad regel strider mot EU-rätten eller inte.

2.2 Principen om EU-rättens företräde

En myndighet måste alltid tillämpa EU-rätten om det uppstår en konflikt mellan en svensk regel och en EU-rättslig regel. Detta följer av principen om EU-rättens företräde. Principen ska garantera att EU-rätten tillämpas lika i alla medlemsstater.

Exempel

Myndigheter får inte hindras att åsidosätta nationell rätt som strider mot EU-rätten

Ett nationellt organ hade inrättats på Irland för att säkerställa tillämpning och efterlevnad av skyldigheter enligt ett EU-direktiv om diskriminering i arbetslivet. Organet hade dock inte möjlighet att fastställa att bestämmelser i irländsk rätt stred mot EU-rätten. EU-domstolen fastslog att detta stred mot principen om EU-rättens företräde och riskerade att skyddet för arbetstagare och mot diskriminering försämrades.¹

Om en myndighetsåtgärd strider mot EU-rätten får den enligt EU:s fördrag inte genomföras. Är den redan genomförd kan den förklaras ogiltig av domstol. Under vissa förutsättningar kan dessutom staten bli skyldig att betala skadestånd till enskilda för att en myndighet har brutit mot EU-rätten.

Exempel

Vägverket skadeståndsskyldig för att inte godkänna tysk kontrollbesiktning

En man köpte en bil i Tyskland. Mannen kontaktade därefter dåvarande Vägverket och klargjorde sina avsikter att registrera fordonet i Sverige och begärde dispens från kontrollbesiktningen eftersom bilen nyligen hade godkänts vid den tyska kontrollbesiktningen. Vägverket svarade att de endast kunde pröva dispensansökan om mannen betalade en dispensavgift, som var högre än avgiften för svensk kontrollbesiktning. Mannen valde då istället att kontrollbesiktiga bilen i Sverige och krävde sedan att Vägverket skulle ersätta honom för de onödiga utgifterna.

Justitiekanslern beslutade, enligt den så kallade Francovichdoktrinen, att det svenska regelverk som Vägverket tillämpade utgjorde en sådan uppenbart oproportionerlig inskränkning av den fria rörligheten för varor att den utgjorde en klar överträdelse av EU-rätten. Vägverket ålades därför att ersätta mannen för de kostnader som uppkommit i samband med den onödiga kontrollbesiktningen.²

2.3 Principen om lojalt samarbete

För myndigheter innebär principen om lojalt samarbete (ibland kallad lojalitetsplikten) att de ska avstå från att tillämpa eller skapa nya bestämmelser som äventyrar den fria rörligheten. Nationella regler, exempelvis myndigheters föreskrifter, som hindrar en effektivt fungerande inre marknad ska därför också avskaffas.

Principen om lojalt samarbete innebär dessutom att svenska myndigheter ska samarbeta med myndigheter i andra medlemsstater. Det senare innebär till exempel att en myndighet inte kan avfärda intyg från andra medlemsstater utan att kontrollera dess äkthet med utfärdande myndighet. På så sätt underlättas en korrekt tillämpning av EU:s regelverk.

2.4 Även icke-bindande åtgärder kan beröras

EU-rätten är tillämplig för hela myndighetens verksamhet. Även när en myndighet går ut med riktlinjer, allmänna råd, uppmaningar, rekommendationer och informationskampanjer som skulle kunna påverka den fria rörligheten ska inre marknadsreglerna respekteras. Detta trots att åtgärderna är icke-bindande, det vill säga inte är i form av bindande föreskrifter, eftersom de kan få en effekt på den inre marknaden.

Om en myndighet exempelvis uppmanar konsumenter att köpa varor från Sverige kan det negativt påverka försäljningen av produkter från andra medlemsstater. I sådana fall får rekommendationer endast ges om myndigheten kan visa att det finns ett objektiva intresse av informationen och att åtgärden är proportionerlig.

Mer information om icke-bindande myndighetsåtgärder finns i Kommerskollegiums publikation *Icke-bindande myndighetsåtgärder måste följa EU-rätten*.

Exempel

Irländska statens kampanj för att gynna irländska varor stred mot EU-rätten

I det så kallade Buy Irish-målet slog EU-domstolen fast att även icke-bindande åtgärder omfattas av EU-rätten. Den irländska staten hade genomfört en reklamkampanj som uppmanat konsumenterna att köpa inhemska produkter. Eftersom kampanjen kunde ha en handelsbegränsande effekt på utländska varor tvingades Irland upphöra med kampanjen.³

2.5 Formella handläggningskrav kan påverkas av EU-rätten

Myndigheter är skyldiga att ge berörda parter insyn i handläggningen och ska kommunicera med dem under ärendets gång. Dessutom måste myndigheter motivera sina beslut. EU-rätten ställer också krav på exempelvis handläggningstider, rättskraft och utredningsskyldighet.⁴

Enligt EU-rätten kan sådana skyldigheter även gälla åtgärder som inte är myndighetsutövning, till exempel när en myndighet informerar allmänheten om att en viss produkt är farlig. Innan en myndighet exempelvis agerar i förhållande till en vara ska myndigheten skriftligen ha kommunicerat med den utländska producenten eller svenska importören, vars EU-rättigheter om fri rörlighet av varor begränsas av åtgärden (se avsnitt 6.3).

Alla åtgärder som vidtas av en nationell myndighet, och som kan begränsa den fria rörligheten, ska kunna överklagas i domstol. Det innebär att även information som en myndighet lämnar till allmänheten, och som kan inskränka ett företags fria rörlighet, ska kunna prövas av domstol. Flera rättsfall illustrerar hur EU-rätten ställer strängare krav än den svenska lagstiftningen på detta område.

Exempel

Överklagandeförbud fick tas bort från svensk förordning

I det så kallade Lassagårdsmålet hade ett företag ansökt om jordbruksstöd hos Länsstyrelsen. Länsstyrelsen avvisade företagets ansökan på grund av att den var för sent inkommen. Företaget överklagade beslutet till Jordbruksverket men fick avslag eftersom beslutet enligt en svensk jordbruksförordning inte kunde överklagas.

Frågan togs då upp i Regeringsrätten som konstaterade att företaget hade rätt att få frågan prövad av domstol enligt den EU-rättsliga principen om domstolsprövning. Den svenska förordningen stred därför mot EU-rätten. Eftersom EU-rätten har företräde kunde bestämmelsen om överklagandeförbud i den svenska jordbruksförordningen inte tillämpas.⁵

3

EU-rättens uppbyggnad

3.1 Primär- och sekundärrätt

Inom EU-rätten skiljer man mellan primärrätten och sekundärrätten. Primärrätten består av fördragen: fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Medlemsstaterna har också enats om Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU-stadgan) som har samma status som fördragen och ska skydda grundläggande rättigheter inom EU. EU-stadgans bestämmelser kan vara av betydelse för myndigheter, speciellt i samband med beslut som rör personer.

Sekundärrätten består av EU-direktiv, EU-förordningar, beslut med mera och reglerar specifika frågor. De grundläggande principerna om fri rörlighet återfinns i EUF-fördraget (primärrätten) och mer detaljerade bestämmelser på många områden finns i EU-förordningar och EU-direktiv (sekundärrätten).

EU-förordningar gäller direkt i medlemsstaterna och gäller alltså utan att Sverige behöver införliva reglerna i svensk rätt. EU-direktiv måste dock i regel införlivas i svensk rätt genom lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter för att bestämmelserna ska gälla i Sverige.

3.2 EU-domstolens praxis

EU-domstolen i Luxemburg tolkar primär- och sekundärrätten. Dess avgöranden i olika tvister har stor betydelse. För att förstå EU-rätten är det därför minst lika viktigt att ha kunskap om EU-domstolens praxis som EU:s fördrag och övriga EU-rättsakter.

Mål inkommer till EU-domstolen i huvudsak enligt två förfaranden, begäran om förhandsavgöranden och talan om fördragsbrott. Begäran om förhandsavgöranden har sitt ursprung i en tvist vid nationell domstol där det är oklart hur en EU-rättslig bestämmelse ska tillämpas. Den nationella domstolen vilandeförklarar då målet och ställer en tolkningsfråga till EU-domstolen. Talan om fördragsbrott väcks i regel av EU-kommissionen mot en medlemsstat, exempel-

Fakta

Hitta EU-lagstiftning

- EU:s lagstiftning hittas enklast via webbplatsen eur-lex.europa.eu. Där hittas såväl fördragen, som EU-direktiv och EU-förordningar.
- EU-domstolens domar hittas via webbplatsen curia.europa.eu.

vis för att den anser att medlemsstaten inte genomfört ett EU-direktiv korrekt.

3.3 Direkt effekt

De flesta regler om fri rörlighet som finns i EUF-fördraget har direkt effekt. EU-domstolen har dessutom i flera domar angett att vissa bestämmelser i EU-förordningar, EU-direktiv och beslut också har direkt effekt. Att en EU-rättslig bestämmelse har direkt effekt innebär att privatpersoner och företag kan åberopa den inför en nationell domstol eller myndighet.

För att en regel ska ha direkt effekt krävs att

- den är ovillkorlig, det vill säga den kan tillämpas utan att några kompletterande åtgärder behöver vidtas av medlemsstaterna,

- dess innebörd är klar och precis, och att
- dess införlivandefrist (EU-direktiv) ska ha gått ut.

3.4 Full- respektive minimi-harmonisering

Flera EU-rättsakter reglerar en viss typ av produkt eller tjänst fullt ut. Området är då fullharmoniserat och länderna får inte ha regler som går längre än, eller skiljer sig från, EU-rättsaktens bestämmelser. I vissa fall finns en artikel i bestämmelsen som visar att området är fullharmoniserat. Det uttrycks till exempel ”medlemsstaterna ska inte förhindra tillträdet till marknaden för produkter som överensstämmer med detta direktiv”.

Exempel

Direkt effekt vid vägrad inresa

En kvinna från Nederländerna hade fått arbete som sekreterare hos scientologikyrkan i Storbritannien. När hon landade på flygplatsen i London blev hon dock nekad inresa med hänvisning till att scientologerna, enligt Storbritanniens regering, utgjorde en fara för samhället.

Beslutet överklagades och fråga uppstod om kvinnan kunde åberopa en bestämmelse i en föregångare till EU:s rörlighetsdirektiv med direkt effekt. Bestämmelsen innebar att ett beslut om nekad inresa endast fick grundas på personens eget beteende. EU-domstolen förklarade att den aktuella bestämmelsen hade direkt effekt och kunde göras gällande vid nationell domstol.⁶

Exempel

Registreringsskyldighet prövades mot EU-förordning och fördraget

Kemiska produkter som tas in i Sverige behöver registreras i ett svenskt produktregister. Den så kallade Reach-förordningen är tillämplig på den typen av kemiska produkter. Högsta domstolen konstaterade att Reach-förordningen är minimiharmoniserande, vilket innebär att den lämnar visst utrymme för mer strikta nationella bestämmelser. Sådana strikta bestämmelser måste dock vara förenliga med EUF-fördragets principer om fri rörlighet. Högsta domstolen konstaterade att de svenska reglerna var förenliga med såväl Reach-förordningen som EUF-fördragets bestämmelser om den fria rörligheten för varor.⁷

Det finns också EU-rättsakter som lämnar utrymme för länderna att ha striktare bestämmelser. Detta kallas för minimiharmonisering eller partiell harmonisering. De nationella regler som i dessa fall går utöver bestämmelserna i EU-rättsakten måste dock vara förenliga med EU:s generella regler om fri rörlighet (se avsnitt 4.2).

3.5 Vilka EU-regler ska tillämpas?

I princip ska en myndighetsåtgärds förenlighet med EU-rätten först prövas mot relevant sekundärrättslagstiftning. Det är endast om EU-direktiv eller EU-

förordning saknas för en viss fråga eller om dessa ger visst utrymme för mer långtgående regler på nationell nivå (minimiharmonisering) som åtgärden behöver prövas mot EUF-fördragets regler.

I praktiken innebär detta att en myndighet, som avser att anta en åtgärd som exempelvis kan diskriminera ett företag från ett annat land, först måste kontrollera om den EU-rättsakt som reglerar området tillåter sådan diskriminering. Om det saknas sekundärlagstiftning måste myndigheten kontrollera om beslutet strider mot det generella diskrimineringsförbudet i EUF-fördraget.

4 Den inre marknadens uppbyggnad

4.1 Checklista

Se sidan 13.

4.2 EU-rättstestet

När man ska kontrollera om en nationell åtgärd (exempelvis en myndighetsföreskrift) är förenlig med EUF-fördragets inre marknadsregler bör dessa två huvudfrågor ställas:

1. Utgör åtgärden ett hinder mot fri rörlighet (principen om fri rörlighet)?
2. Om så är fallet, kan åtgärden rättfärdigas (undantagsmöjligheter)?

En hindrande åtgärd som inte kan rättfärdigas är inte tillåten. Detta tvåstegsresonemang utgör grunden för EU-rättstestet. Första delen av testet tar sikte på hur ett hinder mot fri rörlighet identifieras och andra delen rör hur nationella eller lokala skyddsintressen kan beaktas med hänsyn bland annat till proportionalitetsprincipen. Båda delarna behandlas närmare nedan.

4.3 Principen om fri rörlighet

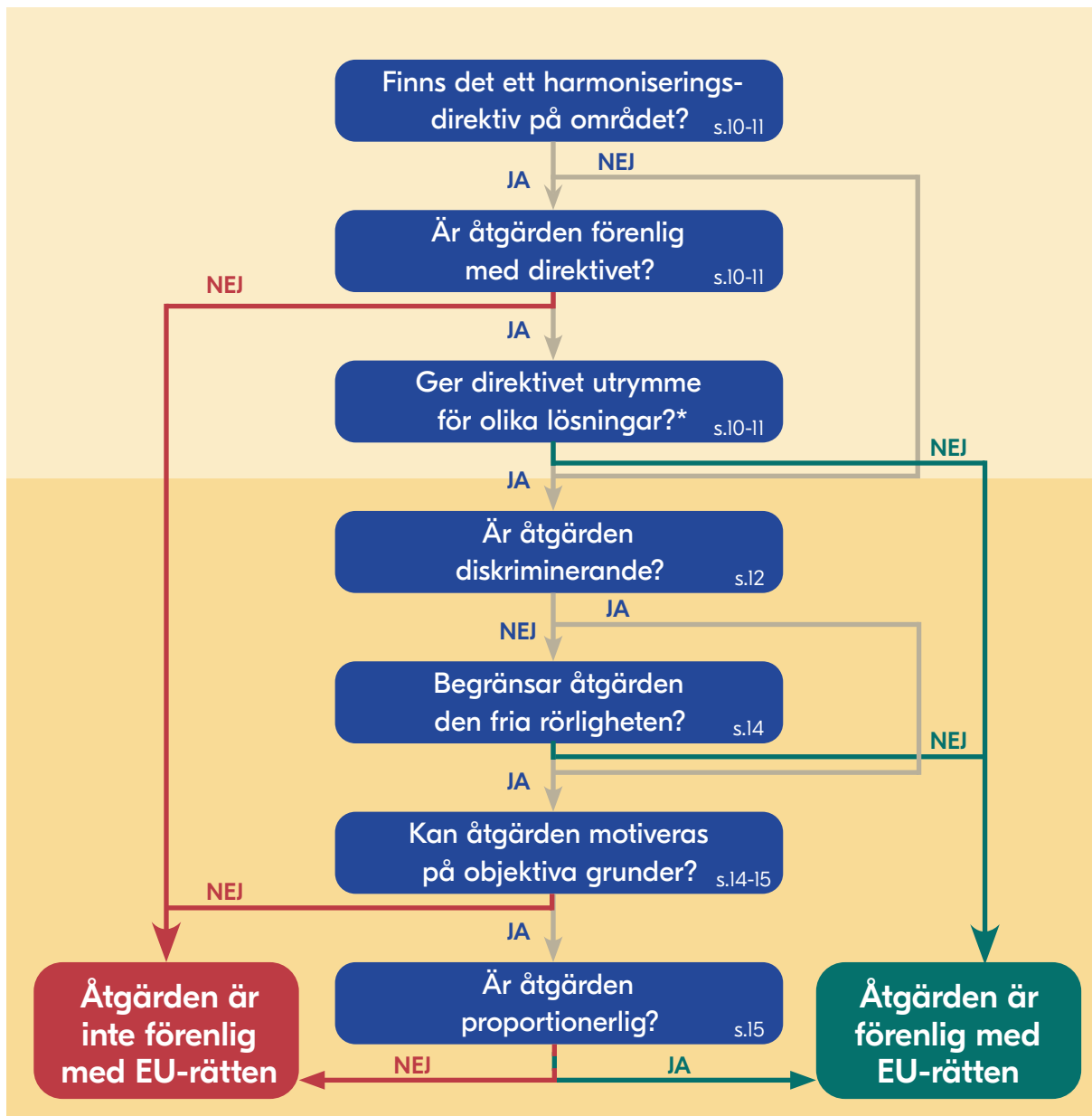
Det finns ett generellt förbud mot åtgärder som till sin effekt, direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt, begränsar den fria rörligheten. Det är alltså inte syftet med den hindrande åtgärden som avgör om den strider mot EU-rätten, utan den effekt åtgärden får. Om en föreslagen åtgärd, potentiellt eller faktiskt, kan leda till att tillträde till marknaden försvåras eller hindras, måste det undersökas om den står i strid med EU-rätten.

Principen om fri rörlighet kan både påverkas av åtgärder som är diskriminerande och icke-diskriminerande.

4.3.1 Diskrimineringsförbud

Diskrimineringsförbudet innebär att utländska och svenska varor, tjänster, företag och enskilda personer ska behandlas lika. Det får till exempel inte ställas andra krav på produkter från andra medlemsstater, än vad som ställs på liknande inhemska produkter.

Förbudet gäller även dold diskriminering, så kallad indirekt diskriminering. Det kan till exempel gälla språkrav eller krav på att en person är bosatt i landet.

Exempel

Förbud mot utländsk vd var o tillåten indirekt diskriminering

En bilverkstad i Österrike ville anställa en vd som var bosatt utomlands. De österrikiska myndigheterna vägrade att godta detta med hänvisning till en österrikisk lag som krävde att alla österrikiska företag hade en vd bosatt i Österrike. EU-domstolen konstaterade att lagen utgjorde en indirekt diskriminerande åtgärd mot utländska EU-medborgare. Österrike menade att regleringen var motiverad med hänsyn till intresset att kunna kontakta bolagets företrädare. EU-domstolen ansåg dock att regleringen var oproportionerlig.⁸

4.3.2 Icke-diskriminerande hinder

Åtgärder som inte är diskriminerande kan ändå vara förbjudna i vissa situationer. Det gäller åtgärder som på något sätt hindrar, eller gör det mindre attraktivt, att utöva de fyra friheterna i Sverige. Ett exempel är om en myndighet ställer krav på att lastbilar i Sverige ska ha en slagprovstestad hytt. Kravet i sig är inte diskriminerande eftersom det gäller för alla lastbilstillverkare oavsett nationalitet. Men det kan göra det svårare för utländska aktörer att sälja sina lastbilar i Sverige, särskilt om samma krav inte finns i tillverkningslandet. Därför kan ett sådant krav utgöra ett icke-diskriminerande hinder.

Förbudet mot icke-diskriminerande hinder tar hänsyn till problematiken med dubbla bördor. Det innebär att nationella krav som formellt tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt ofta drabbar utländska varor, tjänster, personer eller företag hårdare efter-

som dessa måste uppfylla kraven i både värdlandet (mottagarlandet) och hemlandet. För att se till att företag inte drabbas av dessa dubbla bördor har principen om ömsesidigt erkännande utvecklats.

4.3.3 Ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande utgår från att lagstiftare och tillsynsorgan i medlemsstaterna har förtroende för varandra och litar på varandras bedömningar. En myndighet i värdlandet förväntas acceptera de krav som ställs på en utländsk aktör i hans eller hennes hemland, utan att andra krav ställs. En fransk ost som kontrollerats och visat sig uppfylla alla krav för marknadsföring i Frankrike får i regel inte kontrolleras ytterligare i Sverige. På samma sätt ska en sjuksköterskas spanska yrkeskvalifikationer förutsättas vara tillräckliga för arbete som sjuksköterska i Sverige.

4.4 Undantagsmöjligheter

Det finns undantag från diskrimineringsförbudet och förbudet mot icke-diskriminerande hinder. I vissa situationer måste den fria rörligheten hindras. De undantag som kan åberopas finns både i EUF-fördraget och i EU-domstolens rättspraxis.

Innan en myndighet använder ett undantag är det viktigt att känna till att det är myndigheten som har bevisbördan. Det är alltså myndigheten som ska kunna visa att det var berättigat att exempelvis förbjuda en produkt, försvåra för en tjänsteleverantör eller göra det mindre lockande för en privatperson att röra sig över gränserna.

För att en myndighet ska få hindra den fria rörligheten ska följande villkor vara uppfyllda:

- Åtgärden ska vara objektivt motiverad och nödvändig. Myndigheten ska kunna visa att åtgärden leder till att allmänintresset skyddas.

- Åtgärden ska vara proportionerlig. Det innebär att den ska vara skälig i förhållande till syftet. Om det finns möjlighet att välja mellan olika åtgärder för att uppnå samma mål, ska den åtgärd väljas som minst begränsar den fria rörligheten.

4.4.1 Fri rörlighet och hållbarhet

Tanken med den inre marknaden är alltså inte att den fria rörligheten ska gå före alla andra intressen i samhället. Exempelvis är det ett intresse att uppnå olika hållbarhetsmål, såsom FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030. EU-rätten tillåter att åtgärder och regler i syfte att skydda ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet hindrar handeln eller skapar handelshinder. Det är viktigt att bland annat ha principerna om icke-diskriminering och proportionalitet i åtanke när dessa regler tas fram.

4.4.2 Objektiva grunder

De objektiva grunder eller allmänintressen som myndigheter får hänvisa till när de begränsar den fria rörligheten rör främst skyddet av människors hälsa, allmän ordning och allmän säkerhet. Andra allmänintressen som följer av EU-domstolens praxis är exempelvis

- miljöskydd,
- konsumentskydd,
- skydd av minderåriga,
- yrkesetiska regler,
- trafiksäkerhet,
- skydd för arbetstagare (både den fysiska miljön och anställningsvillkor),
- krav på språkkunskaper inom vissa yrkesgrupper,
- stabiliteten i socialförsäkringssystemet.

En hänvisning till allmänintressen får inte användas som en förevändning för godtycklig diskriminering eller som en förtäckt begränsning av den fria rörligheten mellan medlemsstaterna. Åtgärder med protektionistiskt syfte är därför aldrig tillåtna.

4.4.3 Proportionalitetstestet

Även om åtgärden är motiverad för att uppnå det tvingande skyddsintresset, måste den enligt EU-rätten vara proportionerlig. Om en myndighet har möjlighet att välja mellan olika åtgärder för att uppnå samma mål ska den åtgärd väljas som begränsar den fria rörligheten minst.

Exempel

Energimyndighetens föreskrifter var inte proportionerliga

I Sverige vidtogs åtgärder för att främja användande av energi från förnybara energikällor. Åtgärderna innebar dock bland annat att tysk gas som var hållbarhetscertifierad i Tyskland inte fick ta del av skattelättnader för hållbar gas i Sverige. Detta utgjorde en begränsning av den fria rörligheten eftersom svensk gas som uppfyllde kraven för hållbarhet fick skattelättnader. För att en sådan åtgärd ska vara tillåten måste den ansvariga myndigheten kunna visa att åtgärderna behövs för att uppfylla målet och att åtgärderna är förenliga med proportionalitetsprincipen.

Genom en begäran om förhandsavgörande från en svensk domstol uttalade EU-domstolen att Energimyndigheten inte kunnat styrka att deras föreskrifter behövdes för att försäkra sig om att biogas från andra medlemsstater är hållbar, och således uppfylla målet med åtgärden. EU-domstolen konstaterar därför att åtgärden strider mot proportionalitetsprincipen och således inte kan vara berättigad.⁹

5 De fyra friheterna

5.1 Fri rörlighet för varor

Reglerna om den fria rörligheten för varor fastställs i artiklarna 34-36 EUF-fördraget. EU:s bestämmelser om fri rörlighet för varor består av både harmoniserade och icke-harmoniserade områden. Inom de harmoniserade områdena är medlemsstaterna skyldiga att tillämpa EU-gemensam lagstiftning, som EU-direktiv och EU-förordningar, samt den rättspraxis som fastställs av EU-domstolen. Inom de icke-harmoniserade områdena är medlemsstaterna själva fria att ta fram lagstiftning, dock måste fördragens bestämmelser och principen om den fria rörligheten för varor respekteras.

Grundtanken bakom den fria rörligheten för varor är att alla åtgärder som en medlemsstat vidtar, som på något sätt kan begränsa den fria rörligheten för varor, är förbjudna. Det finns dock möjligheter till undantag. Regler som antas med stöd av ett sådant undantag måste vara motiverade med hänsyn till någon av de grunder som anges i fördragen.

Det är viktigt att den fria rörligheten för varor följs både vid framtagandet av föreskrifter och vid tillämpningen av föreskrifter. Vid tillämpningen av föreskrifter är det därför viktigt att principen om ömsesidigt erkännande efterföljs.

5.1.1 Vilka åtgärder kan vara förbjudna?

Åtgärder som kan utgöra hinder för import, export eller förflyttning av varor är generellt sett förbjudna. Exempel på sådana åtgärder är krav på ett administrativt beslut för att få sälja en viss produkt, där fördelar ges för tillstånd till inhemska leverantörer.

Exempel

Det svenska förbudet mot alkoholreklam stred mot EU-rätten

Ett exempel på regler som vid en första anblick inte såg ut att påverka den gränsöverskridande handeln var det svenska förbudet mot alkoholreklam. EU-domstolen ansåg emellertid att det stred mot EU-rätten eftersom förbudet riskerade att drabba försäljningen av varor från andra medlemsstater extra hårt. EU-domstolen menade att det berodde på att konsumtionen av alkohol styrs av sociala sedvänjor och lokala vanor. Reklamförbudet försvårade marknadsinträdet för varor från andra medlemsstater i större utsträckning än för inhemska varor. Detta eftersom konsumenterna av naturliga skäl är mer förtrogna med de inhemska varorna.¹⁰

5.1.2 Särskilt om tekniska handelshinder

Med tekniska handelshinder avses nationella föreskrifter eller andra åtgärder som exempelvis ställer krav på en varas sammansättning, storlek och paketering eller krav på provning och kontroll av en vara. Tekniska handelshinder kan även omfatta förbud eller restriktioner av användningen eller saluföringen av en vara.

Handelshindren uppstår när medlemsstater ställer olika tekniska krav vilket exempelvis kan innebära att en tillverkare tvingas göra olika versioner av varan för att få tillträde till marknaden i en medlemsstat. En sådan anpassning innebär merkostnader och administrativa bördor.

För att undvika att otillåtna tekniska handelshinder uppstår på den inre marknaden finns det en anmälningsprocedur för tekniska föreskrifter och e-tjänster. För information om anmälningsproceduren och vilka nationella föreskrifter som ska anmälas till EU-kommissionen se avsnitt 6.2.

5.1.3 När får den fria rörligheten av varor begränsas?

Det finns vissa möjligheter för medlemsstaterna att införa regler som hindrar den fria rörligheten för varor. Sådana hinder måste motiveras med anledning av att ett visst intresse behöver skyddas. De grunder

Exempel

Det svenska förbudet mot triklöretylen är tillåtet

Det är förbjudet att använda ämnet triklöretylen i Sverige. Ämnet är en organisk förening som används som lösningsmedel i yrkesmässig verksamhet. Det är möjligt att söka dispens från förbudet.

EU-domstolen ansåg att triklöretylenförbudet utgjorde ett hinder mot den fria rörligheten för varor. Handelshindret kunde dock objektivt motiveras eftersom det hade som syfte att skydda människors hälsa och liv. EU-domstolen hänvisade särskilt till den senaste medicinska forskningen inom området. Vidare ansåg domstolen att det svenska förbudet var proportionerligt eftersom det gav möjlighet till individuella och villkorade dispenser som tog hänsyn till både skyddet för arbetstagare och företagens behov. Det svenska förbudet kunde därför rättfärdigas.¹¹

på vilka det är godtagbart att begränsa den fria rörligheten för varor anges i artikel 36 i EUF-fördraget samt i EU-domstolens rättspraxis och gäller bland annat allmän ordning eller allmän säkerhet och intresset att skydda människors och djurs liv och hälsa. Åtgärderna måste även vara proportionerliga och det får inte finnas alternativa, mindre restriktiva åtgärder som kan uppnå samma skyddssyfte.

5.1.4 Principen om ömsesidigt erkännande på varuområdet

På varuområdet innebär principen om ömsesidigt erkännande att alla produkter som lagligen tillverkats och saluförts i en medlemsstat ska få säljas i alla andra medlemsstater utan att behöva anpassas till nationell lagstiftning.

Fakta

Klausul om ömsesidigt erkännande

Nedan är ett exempel på hur en klausul om ömsesidigt erkännande har formulerats i en föreskrift:

”Varor som lagligen saluförs i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller i Turkiet, eller som har sitt ursprung i och som lagligen saluförs i en Eftastat som är part i EES-avtalet förutsätts vara förenliga med denna åtgärd. Tillämpningen av denna åtgärd omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/515 av den 19 mars 2019 om ömsesidigt erkännande av varor som är lagligen saluförda i en annan medlemsstat och om upphävande av förordning (EG) nr 764/2008

Nationella bestämmelser gäller däremot om myndigheten kan visa att varan inte når upp till den skyddsnivå som anges i bestämmelsen.”

Om exempelvis ett franskt företag som säljer fångstredskap enligt nationella franska regler vill sälja sina produkter i Sverige kan en svensk myndighet inte stoppa försäljningen av de franska fångstredskapen på grund av att produkten inte är tillverkad enligt svenska regler. Den svenska myndigheten måste ta hänsyn till de tester som gjorts samt skyddsnivån i Frankrike.

En utländsk vara som är tillverkad enligt ursprungslandets regler kan därför inte stoppas enbart på grund av att den inte följer de svenska tekniska kraven. Myndigheterna måste dessutom i varje enskilt fall bedöma om produkten ändå når upp till den svenska skyddsnivån.

Principen om ömsesidigt erkännande gäller mot bakgrund av artikel 34 EUF-fördraget och rättspraxis från EU-domstolen. EU-kommissionen har krävt att en klausul om ömsesidigt erkännande skrivs in direkt i myndigheternas föreskrifter. På så sätt får företag information om principen och myndigheternas tillämpning av föreskrifterna underlättas.

5.1.5 EU:s förordning om ömsesidigt erkännande

I EU-förordningen fastställs de administrativa rutiner som myndigheter ska följa om de beslutar att förbjuda försäljning av en viss produkt som lagligen säljs i en annan medlemsstat. Syftet med EU:s förordning om ömsesidigt erkännande är att förtydliga myndigheters och företags skyldigheter och rättigheter när en medlemsstat avser att avvika från principen om ömsesidigt erkännande och hindra försäljningen av en vara.

Förordningen gäller när myndigheten vill fatta ett beslut som

- rör en produkt som lagligen säljs i en annan medlemsstat,
- inte omfattas av harmoniserad EU-lagstiftning,

- riktas till en ekonomisk aktör, alltså inte slut-användaren,
- fattas på grundval av en teknisk regel (till exempel tekniska krav i en svensk föreskrift om hur en produkt ska vara utformad), och
- utgör ett förbud mot varan eller hindrar den från att säljas.

Myndigheter är skyldiga att se till att sådana förbudsbeslut är motiverade med hänsyn till exempelvis miljö- eller hälsoskäl. De ska också omgående underätta den ekonomiska aktören om sådana beslut. Dessutom ska beslut anmälas till EU-kommissionen och Kommerskollegium ska informeras om det, se avsnitt 6.3.

5.2 Fri rörlighet för tjänster och rätten till fri etablering

Företag från andra medlemsstater kan välja att bedriva tillfällig tjänsteverksamhet i Sverige eller att etablera sig här mer varaktigt. De kommer då att omfattas av reglerna om fri rörlighet för tjänster respektive rätten till fri etablering.

5.2.1 Fri rörlighet för tjänster

Den fria rörligheten för tjänster innebär att ett företag etablerat i ett land inom EU har rätt att tillhandahålla sina tjänster i samtliga medlemsstater, till exempel genom att tillfälligt åka till en annan medlemsstat för att utföra tjänsten eller genom att tillhandahålla den online till en tjänstemottagare i en annan medlemsstat.

Reglerna finns huvudsakligen i artiklarna 56–62 EUF-fördraget samt i tjänstedirektivet¹² och innebär att alla inskränkningar av den fria rörligheten för tjänster är förbjudna, om inte åtgärden är nödvändig för att uppnå ett legitimt skyddsintresse samt är icke-diskriminerande och proportionerlig.

5.2.2 Vilka åtgärder kan vara förbjudna?

Den fria rörligheten för tjänster blir aktuell till exempel då det behövs tillstånd eller särskilda kvalifikationer för att tillhandahålla en viss tjänst, eller när krav ställs på hur tjänsten ska utföras. Sådana regler kan vara oförenliga med EU-rätten om de diskriminerar företag från andra medlemsstater eller på annat sätt försvårar för dessa företag att bedriva sin verksamhet här, till exempel genom att vara onödigt betungade.

Det är medlemsstaten som ställer kraven som måste visa att kriterierna för undantag är uppfyllda, bland annat att syftet med regleringen inte går att uppnå med en mindre ingripande åtgärd. Att samma krav även ställs på företag etablerade i Sverige behöver inte betyda att åtgärden är tillåten. Enligt EU-rätten är det svårare att motivera krav på företag som tillfälligt tillhandahåller tjänster än på företag som är etablerade i den aktuella medlemsstaten.

Exempel

Alltför betungande krav på registrering för tillfälliga tjänsteutövare

I målet Corsten konstaterade domstolen att ett krav i Tyskland på utländska hantverkare att registrera sig i det nationella hantverkarregistret utgjorde ett hinder för den fria rörligheten för tjänster. Förvisso tillämpades registreringskravet lika på inhemska som utländska hantverkare, men kravet ansågs onödigt betungande eftersom det inte gjorde någon skillnad mellan etablerade aktörer och tillfälliga tjänsteutövare.¹³

Exempel på regler som kan begränsa den fria rörligheten för tjänster:

- Krav på att företag ska vara etablerade i Sverige (till exempel krav på fast driftställe).
- Förbud mot en viss typ av tjänsteverksamhet.
- Krav på tillstånd eller registrering för att utföra tjänsten.
- Krav eller förbud gällande den utrustning som får användas när tjänsten utförs.
- Regler kring marknadsföringen av tjänsten.

5.2.3 Rätten till fri etablering

Rätten till fri etablering innebär att en medlemsstat inte får begränsa möjligheterna för företag från andra medlemsstater att etablera sig och bedriva sin verksamhet i det aktuella landet, till exempel genom ett dotterbolag eller en filial.

Reglerna finns huvudsakligen i artiklarna 49-55 EUF-fördraget samt i tjänstedirektivet. Liksom vid tillfälligt tillhandahållande av tjänster får undantag från huvudregeln om etableringsfrihet bara göras om åtgärden är nödvändig för att uppnå ett legitimt skyddsintresse samt är icke-diskriminerande och proportionerlig.

5.2.4 Vilka åtgärder kan vara förbjudna?

Rätten till fri etablering blir aktuell när företag från andra medlemsstater mer varaktigt vill bedriva verksamhet i Sverige. Regler som är diskriminerande eller på annat sätt försvårar för dessa företag att etablera sig i Sverige kan vara otillåtna enligt EU-rätten.

Som nämnts ovan får medlemsstaterna i regel inte ställa lika höga krav på tjänsteföretag som tillfälligt säljer tjänster i landet som på företag som väljer att etablera sig. Vad gäller de sistnämnda kan emellertid medlemsstaterna i princip kräva att de uppfyller samma villkor som gäller för inhemska företag. Exempel på krav som kan begränsa rätten till fri etablering:

- Krav som (direkt eller indirekt) grundar sig på nationalitet eller var företag har sitt säte (till exempel krav på bosättning i Sverige).
- Krav på att verksamheten ska bedrivas i en viss bolagsform (till exempel aktiebolag).
- Krav på visst kapitalinnehav.
- Fasta minimi- och/eller maximiavgifter som tjänsteleverantören måste tillämpa.
- Geografiska begränsningar (till exempel regler om var en viss typ verksamhet får bedrivas).

Exempel

Minsta avstånd mellan bensinstationer – inskränkning i etableringsrätten

I enlighet med en regional bestämmelse i regionen Lazio i Italien gällde ett minimiavstånd om 3 kilometer vid beviljande av bygglov för nya bensinstationer. Fråga uppkom om detta strider mot den fria etableringsrätten. EU-domstolen uttalade att bestämmelsen utgjorde ett hinder för den fria etableringsrätten eftersom den gynnar aktörer som redan är etablerade i Italien och därför kan avhålla, eller till och med hindra, aktörer från andra medlemsstater att få tillträde till marknaden.¹⁴

I tjänstedirektivet finns också detaljerade bestämmelser om när tillstånd får krävas och hur tillståndsförfaranden ska vara utformade.

5.2.5 Gränsdragningen mellan etablering och tillfällig tjänsteutövning

Bedömningen av om ett företags verksamhet är tillfällig eller om företaget bör anses etablerat i Sverige måste göras för varje enskilt fall. Det går inte att tillämpa allmänna tidsgränser. Avgörande är framförallt hur länge och hur ofta företaget är verksamt i landet. Verksamhet som utövas stadigvarande och kontinuerligt, eller utan någon förutsägbar tidsbegränsning, omfattas av rätten till fri etablering. Att företaget har infrastruktur i Sverige, till exempel ett kontor, kan tala för att företaget ska anses etablerat i Sverige men är i sig inte avgörande.

I många fall görs ingen åtskillnad mellan etablering och tillfällig tjänsteutövning i svenska regler, i sådana fall gäller både regelverken för fri etablering och fritt tillhandahållande av tjänster på åtgärden.

Exempel

Företag utför hantverkartjänster i Tyskland i tre år

Ett mål i EU-domstolen rörde ett portugisiskt bolag som i Tyskland utfört vissa hantverkstjänster under tre års tid. Fråga uppkom om företaget skulle anses etablerat i Tyskland eller om det rör sig om tillfällig tjänsterörlighet. EU-domstolen ansåg inte att det framgick att det portugisiska företaget i Tyskland har en infrastruktur som gör att det kan anses etablerat där eller att det skulle röra sig om något kringgående, men lämnade det till den nationella domstolen att slutligt avgöra frågan.¹⁵

Exempel

Ömsesidigt erkännande av kvalifikationer för skattekonsulter

Ett nederländskt bolag som tillhandahöll skattekonsulttjänster på distans till kunder i Tyskland, förvägrades representera en av sina kunder inför tysk domstol med hänvisning till att bolaget inte var behörigt att tillhandahålla skattekonsulttjänster enligt tysk rätt.

Det nederländska bolaget överklagade beslutet och förhandsavgörande begärdes från EU-domstolen. Domstolen konstaterade att Tyskland var tvungen att anpassa sin lagstiftning för att erkänna det nederländska bolagets yrkeskvalifikationer till sitt rätta värde i enlighet med den fria rörligheten för tjänster.¹⁶

5.2.6 Principen om ömsesidigt erkännande på tjänsteområdet

Principen om ömsesidigt erkännande gäller även på tjänsteområdet. Den blir exempelvis aktuell när ett företag i sitt hemland har uppfyllt liknande krav som ställs för att få utöva tjänsten i Sverige. EU-domstolen har i flera avgöranden slagit fast att medlemsstaterna ska erkänna utländska tjänsteföretags kvalifikationer och intyg. Medlemsstaterna får alltså inte utan vidare kräva ytterligare kontroller eller godkännanden och måste beakta likvärdiga krav som tjänsteleverantören har uppfyllt i sitt hemland.

5.2.7 Tjänstedirektivet

Genom tjänstedirektivet har reglerna om fri rörlighet för tjänster och etableringsfrihet förtydligats och kraven på medlemsstaterna skärpts. I Sverige har tjänstedirektivet genomförts genom en lag¹⁷ och en förordning¹⁸ om tjänster på den inre marknaden, tillsammans med ändringar i en rad sektorsspecifika regelverk.

Till de viktigaste delarna i tjänstedirektivet hör:

- Regler om etableringsfrihet (till exempel bestämmelser om tillståndsförfaranden).
- Regler om fri rörlighet för tjänster (bland annat om när medlemsstater får göra undantag från principen).
- Inrättandet av kontaktpunkter för att underlätta för tjänsteföretag att hitta information om regler och ansöka om tillstånd.
- Regler om samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter (till exempel i samband med tillsyn).
- En anmälningsprocedur som innebär att krav som ställs på tjänsteutövare ska anmälas till EU-kommissionen (se avsnitt 6.4).

En mer detaljerad redogörelse för vilka krav tjänstedirektivet ställer finns i Kommerskollegiums publikation *Tjänstedirektivet – Så påverkas myndigheter och kommuner*.

5.3 Fri rörlighet för personer

Alla unionsmedborgare och personer som har uppehållsrätt i en medlemsstat har rätt att bosätta sig, studera och arbeta i vilket annat land som helst inom unionen. Bestämmelserna om personers fria rörlighet finns särskilt i EUF-fördragets artiklar 18, 21 och 45-48, samt regleras närmare i det så kallade rörlighetsdirektivet.¹⁹ I vissa fall omfattas personer även av reglerna om fri rörlighet för tjänster och etableringsrätten.

Inom sekundärrätten finns mer detaljerade bestämmelser om exempelvis familjemedlemmars, pensionärens och studenters rättigheter samt bestämmelser om samordning av socialförsäkringsförmåner.

5.3.1 Vilka åtgärder kan vara förbjudna?

Rätten att bosätta sig i en annan medlemsstat får inte inskränkas genom särskilda regler för flytt eller bosättning. Medlemsstater får inte heller tillämpa särskilda arbetsvillkor, villkor för sociala förmåner eller skattemässiga villkor för arbetstagare från andra medlemsstater. Dessa personer ska ha samma rättigheter som medborgarna i värdlandet.

Exempel

Krav på folkbokföring stred mot EU-rätten

Ett exempel på en åtgärd som hindrar den fria rörligheten för personer är de krav på folkbokföring som vissa kommuner ställt på EU-medborgare som önskar läsa svenska för invandrare (SFI). En EU-medborgare har rätt till utbildning om denne har uppehållsrätt enligt EU-rätten, exempelvis om personen arbetar i Sverige.²⁰

5.3.2 Vilka är undantagen från huvudregeln om fri rörlighet?

EUF-fördraget ger medlemsstater flera möjligheter att hindra medborgare från andra länder från att resa

Exempel

Person utvisades med hänsyn till allmän ordning och säkerhet

En person från ett land utanför EU (så kallad tredjelandsmedborgare) levde tillsammans med sin danska maka i Sverige. Detta innebär i vanliga fall att personen har uppehållsrätt i egenskap av familjemedlem till en EU-medborgare. Men eftersom personen i det här fallet tidigare dömts för grovt narkotikabrott till livstids utvisning och inreseförbud i Danmark, beslutade Migrationsöverdomstolen att utvisa honom med hänvisning till att han utgjorde ett hot mot allmän ordning och säkerhet. Detta eftersom brottet mannen var dömd för var mycket allvarligt och hade utgjort ett direkt hot mot människors liv och hälsa.²¹

in i eller bosätta sig i landet, med hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa.

På samma sätt som när det gäller den fria rörligheten för varor, tjänster och kapital har medlemsstaterna möjlighet att begränsa den fria rörligheten för personer med hänsyn till ett tvingande allmänintresse. En sådan åtgärd måste dock vara objektiv och proportionerlig.

Fakta

Solvit

Solvit hjälper företag och privatpersoner att lösa hinder för den fria rörligheten på EU:s inre marknad. Det är ett informellt nätverk i EU som tar sig an problem som beror på att en myndighet har tillämpat EU-rätten på ett felaktigt sätt. I dialog med berörd myndighet söker Solvit lösa hindret inom tio veckor. Det svenska Solvit-centret finns på Kommerskollegium.

Fakta

Reglerade yrken kan vara anmälningsskyldiga

Krav på yrkeskvalifikationer för yrkesutövning innebär att yrket är reglerat och omfattas av det så kallade yrkeskvalifikationsdirektivet. När myndigheter reglerar ett nytt yrke eller ändrar i ett befintligt kan detta behöva anmälas till EU-kommissionen. Universitets- och högskolerådet (UHR) är den myndighet som bland annat ansvarar för anmälningsskyldigheten enligt yrkeskvalifikationsdirektivet och kan även besvara frågor om yrkeskvalifikationer.

Information om vilka yrken som är reglerade och relevanta ansökningsförfaranden för yrkesutövning finns att hitta på webbplatsen verksam.se. Databasen över reglerade yrken (Regulated professions database) innehåller information om reglerade yrken i andra medlemsstater. För mer information om reglerade yrken, se www.uhr.se.

Exempel

Socialstyrelsens föreskrifter stred mot den fria rörligheten för arbetstagare

En svensk medborgare, som läste sin läkarutbildning i Polen, fick inte nödvändiga tillstånd från Socialstyrelsen för att arbeta en sommar vid ett svenskt sjukhus. Tillståndet gavs endast till studenter med svensk eller exakt motsvarande utbildning. Föreskriftens syfte är att se till att studenten under sin utbildning haft tillräcklig patientkontakt för att tillfälligt få arbeta som läkare. Själva tillståndsprövningen bedömde Kammarrätten som förenlig med EU-rätten. Men kravet på att den utländska utbildningen exakt måste överensstämma med den svenska utbildningen för att studenten skulle få tillstånd, ansåg Kammarrätten var ett alltför långtgående krav.²²

5.3.3 Erkännande av examina och yrkeskompetens

Ett hinder för den fria rörligheten kan vara att ett yrke är reglerat och att det ställs krav på någon form av auktorisation eller legitimation. Läkare och advokater är exempel på reglerade yrken i Sverige.

Enligt de sekundärrättsliga reglerna om erkännande av examina och yrkeskompetens ska en person som är kvalificerad att utöva ett yrke i sitt hemland i princip kunna utöva det även i andra medlemsstater. I vissa fall kan värdlandet emellertid kräva kompletteringar.

5.3.4 Samordning av socialförsäkringsförmåner

För att förhindra att en person som flyttar från en medlemsstat till en annan förlorar sina sociala förmåner finns det regler om samordning av medlemsstaternas socialförsäkringssystem. Grundprincipen är att man omfattas av socialförsäkringen i det land där man arbetar.

Därutöver finns andra allmänna principer som sammanläggningsprincipen och exportabilitetsprincipen. Sammanläggningsprincipen innebär att man ska få intjänade socialförsäkringsförmåner från en medlemsstat tillgodoräknade vid flytt till en annan medlemsstat. Exportabilitetsprincipen innebär att förmåner från en medlemsstat ska kunna utbetalas i en annan.

5.4 Fri rörlighet för kapital

Frågor om investeringar i andra länder och gränsöverskridande finansiella transaktioner faller under reglerna om fri rörlighet för kapital. Principen om kapitalets fria rörlighet slås fast i artikel 63 i EUF-fördraget.

5.4.1 Vilka åtgärder kan vara förbjudna?

Fri rörlighet för kapital innebär att alla begränsningar av kapitalrörelser och betalningar mellan medlemsstaterna samt mellan dessa och länder utanför EU ska vara förbjudna.

Exempel på åtgärder som kan vara förbjudna är:

- Krav på etablering när utländska företag eller privatpersoner avser att investera i ett land.
- Lagstiftning som förbehåller staten en så kallad golden share (aktier med ägarmässig särställning) i samband med privatiseringar.
- Krav på att inteckningar i fastigheter sker i den nationella valutan.
- Inskränkningar i aktieägandet på grund av nationalitet.

5.4.2 Vilka är undantagen från huvudregeln om fri rörlighet?

I vissa fall kan nationell lagstiftning vara tillåten trots att en handelshindrande effekt föreligger. Men hindret måste då vara motiverat utifrån ett tvingande samhällsintresse. Dessutom ska inga andra, mindre restriktiva åtgärder vara möjliga. I EU-domstolens praxis har säkerställandet av enhetlighet i det nationella skattesystemet samt effektiv skattkontroll ansetts vara uttryck för det tvingande samhällsintresse som kan motivera godtagbara undantag.

6

Kommunikations- och anmälningsskyldigheter

I detta avsnitt beskrivs vissa processer för utbyte av information mellan myndigheter i de olika medlemsstaterna respektive mellan myndigheterna och EU:s institutioner. Syftet med dessa processer är att underlätta samarbetet och på så sätt stärka den inre marknaden. Utöver dessa finns även andra förfaranden för utbyte av information inom EU.

6.1 Gränsöverskridande informationsutbyte

Internal Market Information System (IMI) är en web-baserad tjänst för gränsöverskridande informationsutbyte och ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas myndigheter vid tillämpning av vissa rättsakter. IMI är uppbyggt för att övervinna hinder som skillnader i ländernas förvaltningar, olika språk och förenkla vilken myndighet som man ska vända sig till i andra medlemsstater. Via IMI kan en svensk myndighet

- hitta behöriga myndigheter i andra medlemsstater,
- ställa frågor och få svar inom fastställda tidsgränser,
- fråga och få svar på svenska, IMI översätter automatiskt, och
- anmäla krav, exempelvis på tjänsteverksamhet enligt tjänstedirektivet.

Myndighetssamarbetet i IMI utökas kontinuerligt. På EU-kommissionens webbplats om IMI²³ kan du ta reda på vilka områden som IMI omfattar idag och vad som kommer att läggas till i framtiden. På vissa områden är IMI obligatoriskt att använda.

I varje medlemsstat finns en nationell IMI-samordnare, i Sverige är det Kommerskollegium. I egen-skap av nationell samordnare genomför Kommerskollegium utbildnings- och informationsinsatser för IMI-användare. Det är även Kommerskollegium som registrerar behöriga myndigheter i IMI och övervakar att frågor som ställs från både svenska myndigheter och myndigheter i andra medlemsstater hanteras.

6.2 Anmälan av tekniska föreskrifter för varor och e-tjänster

Myndigheter är skyldiga att anmäla alla nya förslag till tekniska föreskrifter för varor och e-tjänster till EU-kommissionen. Med tekniska föreskrifter avses sådana bestämmelser som reglerar egenskaper hos en vara, produktionsmetoder och processer som kan påverka olika varors egenskaper, förbudsbestämmelser och andra krav som kan ställas på en vara efter att den släppts ut på marknaden. Med tekniska föreskrifter för

Flödesschema för anmälningsproceduren

Reglerar förslaget produkter eller e-tjänster? (se 2 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler)

JA ↓

Innehåller förslaget bestämmelser om: (se 2 § förordningen om tekniska regler)

- Produkters egenskaper
- Kontroller av produkter
- Andra produktkrav, exempelvis krav på återvinning
- Krav på e-tjänster eller etablering av e-tjänster
- Förbudsbestämmelser

JA ↓

Är förslaget ett strikt genomförande av EU-rättsliga bestämmelser?

NEJ ↓

Förslaget kan behöva anmälas, kontakta Kommerskollegium

Förslaget behöver sannolikt inte anmälas, kontakta Kommerskollegium vid osäkerhet

NEJ

NEJ

JA

e-tjänster avses krav om tillträde till och utövande av sådan tjänsteverksamhet.

Myndigheter som inför eller ändrar tekniska föreskrifter ska underrätta Kommerskollegium som sedan anmäler förslaget till tekniska föreskrifter till EU-kommissionen. Därefter kan EU-kommissionen eller andra medlemsstater lämna kommentarer under en tremånadersperiod. Under den perioden kan föreskriften inte antas. Alla förslag som anmäls av de

deltagande länderna finns tillgängliga i en offentlig och sökbar databas, TRIS.²⁴

EU-kommissionen och övriga länder kan lämna synpunkter på anmälda förslag genom att lämna kommentarer eller detaljerade utlåtanden. En myndighet som får ett detaljerat utlåtande på ett anmält förslag måste besvara synpunkterna och redovisa vilka åtgärder som myndigheten tänker vidta för att undanröja det hinder som uppmärksammas i

Fakta

Uppgifter om tekniska regler till kontaktpunkten för varor

I alla medlemsstater finns kontaktpunkter i enlighet med EU:s förordning om ömsesidigt erkännande dit bland annat företag kan vända sig med frågor om vilka tekniska regler som gäller för en viss produkt. Kontaktpunkten ger också information om principen om ömsesidigt erkännande.

Detta förfarande skiljer sig från IMI, där frågor besvaras mellan myndigheter i olika medlemsstater. Den svenska kontaktpunkten

för varor, som finns på Kommerskollegium, är ett samarbete mellan svenska myndigheter för att uppfylla EU-rättens krav på information till bland annat företag. För att kunna besvara de frågor som kommer in vänder sig Kommerskollegium till ansvarig myndighet i Sverige för att ta reda på vilka regler som gäller för den aktuella produkten. I detta avseende är myndigheterna skyldiga att utan dröjsmål lämna den information som behövs för att besvara frågan.

utlåtandet. Därefter är det Regeringskansliet som fastställer det svar som skickas till EU-kommissionen.

En utebliven anmälan får till följd att de tekniska föreskrifterna saknar rättslig verkan. Myndigheten kan därmed inte tillämpa reglerna gentemot en enskild person eller ett enskilt företag. Mer information om hur en anmälan görs finns i Kommerskollegiums guide *Vägledning om anmälningsproceduren för tekniska föreskrifter och e-tjänster*.

6.3 Kommunikation med berörda parter när en vara stoppas

När en myndighet avser att stoppa en vara ska den följa ett visst förfarande som anges i EU:s förordning om ömsesidigt erkännande. För det första ska myndigheten informera den berörda ekonomiska aktören om sin avsikt att göra en bedömning av varan för att avgöra om den kan vara kvar på marknaden. Därefter ska den ekonomiska aktören ha möjligheten att lämna in en försäkran om ömsesidigt erkännande eller andra dokument som visar att produkten säljs lagligen i en annan medlemsstat. Den ekonomiska aktören ska även kunna lämna in argument och kommentarer.

Syftet med EU:s förordning om ömsesidigt erkännande är att förtydliga myndigheters skyldigheter och företags rättigheter när en myndighet vill stoppa en vara som lagligen säljs i en annan medlemsstat men som inte lever upp till den skyddsnivå som ställs i de nationella kraven. EU:s förordning om ömsesidigt erkännande kompletteras med en svensk förordning om marknads kontroll.²⁵

När myndigheten har fattat ett beslut ska det meddelas den ekonomiska aktören utan dröjsmål. Myndigheten måste också, inom 20 arbetsdagar, anmäla sitt beslut till EU-kommissionen och andra medlemsländer via informations- och kommunikationssystemet för marknads kontroll (ICSMS). Myndigheter ska meddela Kommerskollegium om de fattade besluten.

6.4 Anmälan av krav på tjänsteverksamhet

När myndigheter ställer krav på tillträde till eller utövande av tjänsteverksamhet ska detta anmälas till EU-kommissionen. Anmälningsproceduren beskrivs i tjänstedirektivet och den gäller för alla tjänsteverksamheter, förutom de som uttryckligen undantas från tjänstedirektivet.

Fakta

Att bedöma anmälningsplikt enligt tjänstedirektivet

Det kan ibland vara svårt att bedöma om ett förslag behöver anmälas enligt tjänstedirektivet eller inte. Att besvara följande tre frågor kan underlätta bedömningen:

- **Fråga 1:** Innehåller förslaget ett krav som påverkar en tjänsteverksamhet? En tjänsteverksamhet kännetecknas av att den utgör en immateriell prestation, till skillnad från försäljningen av en vara som är materiell (det vill säga något man kan ta på).
- **Fråga 2:** Faller verksamheten inom tjänstedirektivets tillämpningsområde, eller är den undantagen enligt artiklarna 2-3? Exempelvis hälso- och sjukvårdstjänster samt transporttjänster är undantagna.
- **Fråga 3:** Är kravet tillämpligt på tjänsteutövare som bedriver verksamhet i Sverige på tillfällig basis? Om så är fallet ska det anmälas enligt artikel 39.5. Om kravet endast tillämpas på etablerade aktörer är det anmälningspliktigt om det räknas upp bland kraven i artikel 15.2.

Mer vägledning om anmälningsförfarandet enligt tjänstedirektivet finns i Kommerskollegiums publikation *Tjänstedirektivet – så påverkas myndigheter och kommuner*.

Krav definieras i tjänstedirektivet som ”skyldighet, förbud, villkor eller begränsning”. De kan finnas i alla typer av författningar, till exempel lagar, förordningar, föreskrifter eller allmänna råd med bindande verkan.

Alla krav som ställs på tjänsteleverantörer som är etablerade i en annan medlemsstat, men som tillfälligt utövar sin tjänsteverksamhet i Sverige, ska anmälas. Däremot ska endast vissa krav som ställs på tjänsteleverantörer som vill etablera sig i Sverige anmälas. Exempel på sådana krav är skyldighet att ha en viss juridisk form, krav på minst antal anställda eller krav på fasta minimi- och/eller maximiavgifter. Exakt vilka krav som ska anmälas när en tjänsteleverantör vill etablera sig framgår av artikel 15.2 i tjänstedirektivet.

Myndigheterna anmäler kraven på webben i IMI. När en anmälan görs ska kraven motiveras utifrån de villkor som tjänstedirektivet ställer upp. Det är sedan Kommerskollegium som slutligen skickar anmälan till EU-kommissionen, via IMI.

6.5 Kontaktpunkt för tjänster

I alla medlemsstater ska det finnas en så kallad kontaktpunkt för tjänster (Point of Single Contact). Kontaktpunkterna är webbplatser där företag på distans och elektroniskt ska kunna ansöka om tillstånd för att bedriva tjänsteverksamhet, hitta kontaktuppgifter till behöriga myndigheter samt få information om vilka krav som ställs på tjänsteverksamhet i den aktuella medlemsstaten. Den svenska kontaktpunkten hittas på verksamt.se och drivs av Tillväxtverket.

Krav på tjänsteverksamhet i form av exempelvis anmälningsprocedurer eller tillståndskrav ska finnas tillgängliga i kontaktpunkten. Om en myndighet ändrar ett befintligt eller inför ett nytt krav ska Tillväxtverket underrättas om det. Mejla till kontaktpunkten@tillvaxtverket.se.

6.6 Anmälningar av nya datalokaliseringskrav

När en myndighet avser att införa ett nytt datalokaliseringskrav, det vill säga en reglering av i vilket land data får lagras, ska Kommerskollegium underrättas i god tid innan beslut fattas. Kommerskollegium kommer därefter anmäla kravet till EU-kommissionen i enlighet med samma förfarande som gäller för anmälningar av tekniska regler (se avsnitt 6.2). Myndigheten som lagt förslaget får inte fatta beslut om kravet förrän tre månader har gått sedan EU-kommissionen tog emot anmälan.

Anmälningsplikten följer av EU:s dataflödesförordning,²⁶ som syftar till att underlätta den fria rörligheten för data inom EU. De nya reglerna innebär ett förbud mot nationella datalokaliseringskrav, med undantag för krav som är motiverade av allmän säkerhet. EU-förordningen gäller för icke-personlig data. Personlig data regleras under den allmänna dataskyddsförordningen (GDPR).²⁷

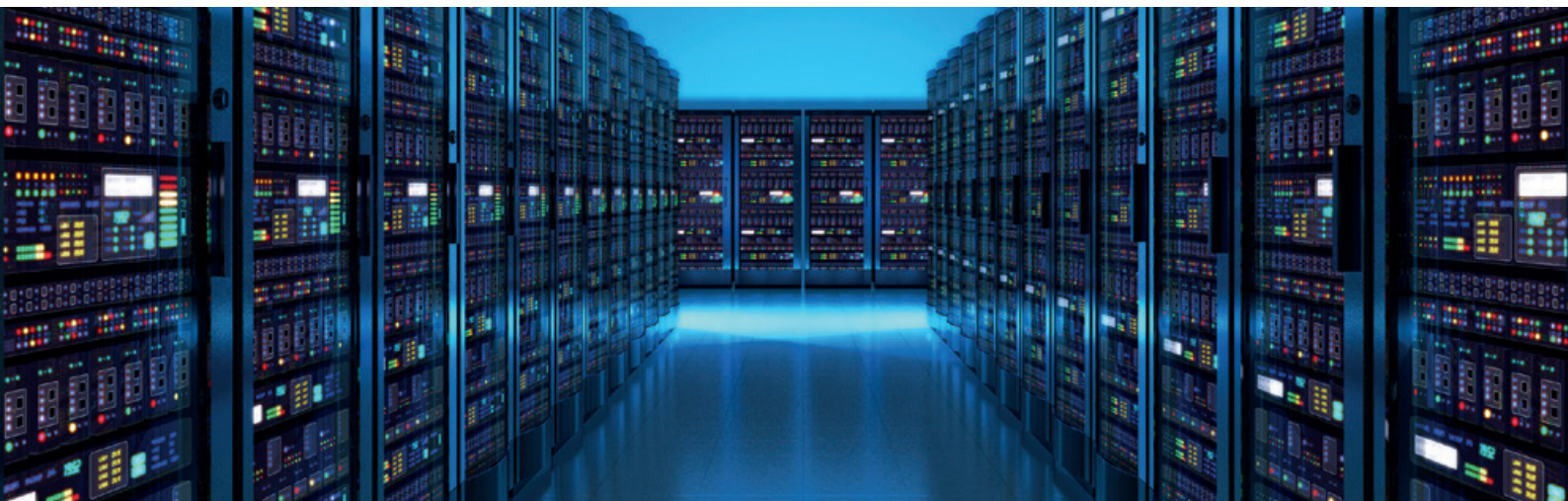
Datalokaliseringskravet ska också publiceras på den svenska kontaktpunkten för tjänster (se avsnitt 6.5). När kravet har antagits bör den ansvariga myndigheten kontakta Tillväxtverket för att kravet ska publiceras på webbplatsen.

6.7 EU-rättsprövning i konsekvensutredningar

När myndigheter tar fram nya regler finns det, utöver EU-regler, också nationella krav för hur de ska ta hänsyn till EU-rätten. Myndigheter ska göra en bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges EU-medlemskap. Detta framgår av förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

Det finns flera hjälpmedel för myndigheterna i detta arbete. På Tillväxtverkets webbplats²⁸ finns exempelvis en vägledning som tagits fram i samarbete med Kommerskollegium. Den listar de frågor som föreskrivande myndigheter ska belysa i sin konsekvensutredning.

Frågorna ska underlätta för myndigheterna att få fram en allsidig och objektiv bedömning av om ett författningsförslag är förenligt med EU-rätten och andra internationella handelsöverenskommelser. Om föreskriften är konsekvensutredd undviker myndigheten att eventuellt behöva upphäva eller ändra regeln. Dessutom minimeras risken för att Sverige råkar ut för ett överträdelseförfarande på grund av brott mot EU-rätten.

7 Offentlig upphandling

7.1 Svensk rätt och EU-rätt om offentlig upphandling

Offentliga upphandlingar regleras huvudsakligen i lagen om offentlig upphandling (LOU) och lagen om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF). Dessa regler syftar till en effektiv användning av skattemedel genom att den mest kvalificerade leverantören ska tilldelas kontraktet i konkurrens på basis av objektivt utformade krav. De svenska lagarna bygger i huvudsak på EU:s upphandlingsdirektiv. Upphandlingsdirektiven har tillkommit för att säkerställa fri rörlighet för bland annat varor och tjänster på EU:s inre marknad och därigenom öppna upp för så bred konkurrens som möjligt inom EU i offentliga upphandlingar. Detta är väsentligt eftersom hänsyn måste tas till de effekter upphandlingskrav får på konkurrensen och andra EU-företags möjligheter att vinna upphandlingar i Sverige.

De regler som finns i LOU och LUF bygger på EU-reglerna och ska tolkas mot bakgrund av EU:s upphandlingsdirektiv och mer allmänt de grundläggande principerna om fri rörlighet i EUF-fördraget. Upphandlingsdirektiven gäller över vissa tröskelvärden men för all offentlig upphandling som har ett bestämt gränsöverskridande intresse, det vill säga är

intressant för leverantörer i andra medlemsstater, ska vissa grundläggande EU-rättsliga principer tillämpas.

För en komplett genomgång av regelverket och upphandlingsförfaranden hänvisar vi till Upphandlingsmyndighetens webbplats.

7.2 EU-rättsliga principer som styr offentlig upphandling

För att EU:s regler om fri rörlighet ska kunna fungera vid tilldelningen av offentliga kontrakt måste de EU-rättsliga principerna om icke-diskriminering, lika-behandling, ömsesidigt erkännande och proportionalitet tillämpas även i offentliga upphandlingar. Dessa principer har redogjorts för ovan och ska tillämpas på samma sätt inom offentlig upphandling som inom övrig inre marknadsrätt. Utöver dessa principer är principen om öppenhet av betydelse för offentlig upphandling.

Principen om öppenhet betyder bland annat att en myndighet ska informera om upphandlingen och agera på ett öppet och förutsebart sätt. Upphandlingsdokumenten ska vara tydligt utformade och det får inte ställas ytterligare krav i upphandlingen som inte framgått av upphandlingsdokumenten.

7.3 Även till synes objektiva krav kan strida mot EU-rätten

En myndighet har stor frihet att själv bestämma vad som ska köpas in utifrån de behov som finns och formulera sina krav i enlighet med dem. Det finns också möjlighet att ta hänsyn till exempelvis miljö-, klimat- och djurskydd. En begränsning är dock att en upphandlande myndighet inte får ställa sådana krav som riskerar att begränsa konkurrensen genom att diskriminera utländska varor eller leverantörer. Exempel på krav som i regel är diskriminerande är krav som i praktiken innebär en favorisering av lokala eller nationella leverantörer. Detta kan vara fallet om en myndighet i upphandlingen efterfrågar lokalproducerade eller närodlade produkter.

Det är inte alltid lätt att avgöra om ett krav är diskriminerande i EUF-fördragets och upphandlingsdirektivets mening. Ibland kan krav som till synes är objektiva och gäller för alla leverantörer och varor i praktiken drabba utländska leverantörer eller varor hårdare och bli diskriminerande. Ett krav kan bli diskriminerande och därmed strida mot EU-rätten om varor tillverkade i andra medlemsstater eller leverantörer från andra länder i praktiken stängs ute.

I likhet med vad som gäller för reglerna om fri rörlighet i allmänhet så kan upphandlingskrav som begränsar den fria rörligheten vara tillåtna om de kan motiveras objektivt utifrån ett väsentligt samhällsintresse, exempelvis skyddet för människors och djurs liv och hälsa. Dessutom måste kravet vara proportionerligt i förhållande till syftet. Om förutsättningarna för att åberopa ett sådant undantag finns är kravet tillåtet, det är den upphandlande myndigheten som ansvarar för den bedömningen.

Fakta

Tillsyn och vägledning av upphandlingsreglerna

Konkurrensverket utövar tillsyn över regelverket för offentlig upphandling. Om en myndighet inte följer relevanta lagar kan Konkurrensverket fatta tillsynsbeslut. De kan också föra talan om upphandlingsavgift i domstol när en otillåten direktupphandling har genomförts.

Upphandlingsmyndigheten ger stöd till myndigheter och kommuner genom att utveckla och förmedla kunskap, verktyg och metoder för offentlig upphandling.

8 Standarder

Ett effektivt deltagande av svenska myndigheter i standardiseringsverksamheten är centralt för Sveriges tillväxt, konkurrenskraft, för näringslivets utveckling och för den svenska exporten. Standardiseringen är också ett viktigt verktyg för att möjliggöra genomslag för innovationer och ny teknik och för att uppnå satta hållbarhetsmål. Ett aktivt deltagande i EU:s standardiseringsarbete ger svenska myndigheter möjlighet att påverka nya standarder och därigenom lagstiftningen och marknaden.

Standarder kan beskrivas som icke bindande och i samförstånd framtagna gemensamma lösningar på återkommande problem. Standarder utarbetas av ett erkänt internationellt eller nationellt organ och syftar till att åstadkomma likformighet. På EU:s inre marknad har standarder en central funktion för att ta bort omotiverade handelshinder och främja en väl fungerande inre marknad.

Det europeiska standardiseringssystemet är ett unikt offentlig-privat partnerskap mellan EU-

kommissionen och de europeiska standardiseringsorganisationerna. De grundläggande principerna för EU:s standardiseringspolitik återfinns i EU:s standardiseringsförordning.²⁷

Myndigheter har rätt att delta i det europeiska standardiseringsarbetet genom att utse experter direkt eller som medlemmar i en nationell delegation. I Sverige är ansvaret delat mellan Utrikesdepartementet, som har en samordnande roll av de svenska intressenterna, och Kommerskollegium, vars arbete är av mer operativ karaktär. Kommerskollegium tar emot EU-kommissionens förslag till begäran att utarbeta en harmoniserad standard och bereder förslag till standardiseringsbegäran enligt standardiseringsförordningen. I arbetet ingår att remittera EU-kommissionens standardiseringsbegäran inför kommittémöten och inhämta reaktioner från svenska intressenter.

9 Mer information

Som Sveriges inre marknadsmyndighet informerar Kommerskollegium inte bara svenska myndigheter om de skyldigheter som EU-rätten innebär. Vi har också ett antal funktioner som finns i alla EU-länder:

Solvit hjälper företag och enskilda som fått problem med rätten till fri rörlighet (www.solvit.se).

Kontaktpunkten för varor ger svar på vilka tekniska regler som är tillämpliga för en viss vara i ett visst EU-land. Den svenska kontaktpunkten vid Kommerskollegium tillhandahåller information om svenska varuregler liksom information om hur man kommer i kontakt med andra länders kontaktpunkter.

Kontaktpunkten för tjänster ger svar på vilka krav som ställs på den som ska tillhandahålla en tjänst. I Sverige finns kontaktpunkten huvudsakligen på www.verksamt.se/eugo, men Kommerskollegium svarar på frågor av mer juridisk karaktär om EU:s och Sveriges lagstiftning på tjänsteområdet.

Kommerskollegium har tagit fram en serie guider för myndigheter och kommuner om tillämpningen av EU-rätten. Flera av våra rapporter analyserar den fria rörligheten och de ekonomiska effekterna av den inre marknaden: www.kommers.se/publikationer.

Ni är välkomna att kontakta oss med EU-rättsliga frågor på 08-690 49 80 eller euhelpdesk@kommers.se.

Fotnoter

- 1 EU-domstolens dom i mål C-378/17, Minister for Justice and Equality and Commissioner of the Garda Síochána.
- 2 Justitiekanslerns beslut nr 3583-06-44.
- 3 EU-domstolens dom i mål 249/81, Buy Irish.
- 4 Ett annat exempel på när EU-rätten ställer krav på myndigheters handläggning av ärenden rör behandlingen av personuppgifter enligt dataskyddsförordningen (GDPR).
- 5 RÅ 1997, ref. 65.
- 6 EU-domstolens dom i mål 41/74, Yvonne van Duyn mot Home Office.
- 7 NJA 2016 s. 1093.
- 8 EU-domstolens dom i mål C-350/96, Clean Car Autoservice.
- 9 EU-domstolens dom i mål C-549/15, E.ON Biofor Sverige.
- 10 EU-domstolens dom i mål C-405/98, Gourmet International Products.
- 11 EU-domstolens dom i mål C-473/98, Toolex.
- 12 Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden.
- 13 EU-domstolens dom i mål C-58/98, Corsten.
- 14 EU-domstolens dom i mål C-384/08, Attanasio.
- 15 EU-domstolens dom i mål C-215/01, Schnitzer.
- 16 EU-domstolens dom i mål C 342/14, X-Steuerberatungsgesellschaft.
- 17 Lag (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden.
- 18 Förordning (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden.
- 19 Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier.
- 20 Kommerskollegium, Solvit Sverige 2014.
- 21 MIG 2009:21.
- 22 Kammarrätten i Stockholm , mål 4744-12.
- 23 http://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_sv.htm
- 24 <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/tris/sv/>
- 25 Förordning (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn
- 26 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1807 om en ram för det fria flödet av andra data än personuppgifter i Europeiska unionens
- 27 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (allmän dataskyddsförordning).
- 28 <https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/forenkling/handledning-for-konsekvensutredning/rattsliga-forut-sattningar/eu-ratt-och-annan-internationell-ratt.html>

2019 12

Box 6803, 113 86 Stockholm
Telefon 08 690 48 00 • E-post registrator@kommers.se
www.kommers.se